

Ki a hiteles?*

Pódiumbeszélgetés Kuncze Gáborral, Pók Attilával,
Síklaki Istvánnal és F. Szabó Emesével

P. Szűcs Julianna Mindenkit köszöntök szezonkezdő pódiumbeszélgetésünkön, melynek témája az elveszett tekintély és ebből fakadóan a hitelesség problémája. Sokszor úgy tűnik, hogy elvesztettük a tekintélyeket. És egyáltalán: tekintélydeficités időket élünk. Ezért gondoltuk, hogy hozzákapszolgoljuk a témánkhöz a hitelesség nehezen megfogható fogalmát. Vajon annak van-e tekintélye, aki hiteles, és a hitelesnek mindig van-e tekintélye? Remélem, a meghívott vendégek megfejtik a rejtvényt.

Herskovits Eszter *Próbáljuk rögtön helyre tenni a fogalmakat: az-e a politikus, akinek tekintélye van, illetve a hiteles politikusnak hiszünk-e. Egyáltalán kit tekintünk hiteles politikusnak? Hiszünk-e neki, ha esetleg olyan propagandát terjeszt, ami sokak számára hihető? Ettől lenne hiteles politikus, vagy ennek valami egészen más definíciója van?*

Síklaki István Egy kicsit távolabbról futnék neki, mert a hitelesség arról szól, hogy kinek a számára hiteles, mondjuk, egy politikus. Ettől kezdve ez egy szociálpszichológiai jelenség, merthogy mindenkinek

vannak értékei, érdekei, és ennek megfelelően választ magának politikust. Na most abban briliánsak vagyunk mindahányan, hogy tudjuk magunkat ámítani. Tehát ha én azt mondom, hogy ez az ember képviseli azt, ami nekem jó, akkor az csinálhat disznóságokat is, ki fogom magyarázni, és meg fogom magam győzni arról, hogy mégiscsak ő a hiteles ember, és nem a másik párthoz tartozó. A lényeg, hogy a hitelesség – nem akarok relativizálni, de – ebben a szférában eléggé relatív fogalom.

F. Szabó Emese Minden évben közzéteszik a legmegbízhatóbb munkahelyek és munkakörök listáját, amit mindig a tűzoltók szoktak nyerni, és a politikus nagyjából talán a BKV-ellenőrrel van egy sorban. Az újságírókkal együtt egyébként elég mélyen meg nem értett szakma, és ez nem változik nagyon régóta...

Kuncze Gábor Kicsit megriadtam attól, hogy a béka segge alá lesznek pozicionálva a politikusok. De aztán megnéztem Trump vitáját, és ettől kezdve szerintem már nincs is értelme föltenni azt a kérdést, hogy mi a hitelesség. Ez az ember Amerika elnöke lehet, ami egészen elképesztő. Amúgy Síklaki Istvánnal értek egyet, azzal a kiegészítéssel, hogy iszonyú sok a változás. Húsz-harminc-nyolcvan-ötven-hatvan év-

* A beszélgetésre 2024. szeptember 11-én Budapesten, a Szakszervezetek Házában került sor. A résztvevők: Kuncze Gábor politikus, Pók Attila történész, Síklaki István szociálpszichológus és F. Szabó Emese újságíró. A moderátor: Herskovits Eszter.

vel ezelőtt ha a politika meg a politikai úgymond önazonos volt, akkor lehetett hiteles, de ma már, a 21. században könnyen átalakítják az illetőt, és lehet, hogy abból is hiteles embert fabrikálnak, akinek ehhez az égvilágon semmilyen köze nincs, mert a való életben nem az. Ne személyeskedjünk, nem mondom meg, hogy konkrétan kire gondolok, de hát az illető mindenfélét prédikál, miközben uralkodása alatt úgy lopnak, beleértve a családját is, hogy rossz nézni. Két és fél millió ember számára mégis ő a hiteles magyar jövő.

Síklaki Maradjunk Amerikában. Van egy híres történet a szociálpszichológiában, nem tudom, Jimmy Swaggart neve mennyire közismert. Tévés evangélista úriember volt, Amerikában minden nagy országos csatornának megvan a maga evangélistája – mi csórók vagyunk, nekünk csak Németh Sándor jutott a Vidám Vasárnapra. Fontos, hogy ki milyen témával gyűjt az adott csatornának híveket. Jimmy Swaggartnak a bigottság és a szexualitás volt a kedvenc témája. Hívei imádták, csodálták és nagy tekintélynek tartották. Egészen addig, amíg egy megbízható, hiteles orgánus szépen fölplankolta, hogy Jimmy már több mint egy éve egy prostituálttal él élettársi viszonyban. A prédikátor a következő alkalommal könnyek között gyónta meg, hogy elbukott. Pillanatok alatt leparancsolták a képernyőről, és eltüntette a kuratórium. Néhány hét elteltével azonban elkezdtek özönlenni a levelek a nézőktől, mind arról szóltak, hogy szeretnék visszakapni a Jimmy Swaggartot. Az okfejtések akörül mozogtak, hogy igen, igen,

elbukott, mert az ördög megkísértette, na de most már igazán hitelesen tudja, hogy micsoda pokoltól származó dolog a szexualitás, most már igazán hitelesen fogja tudni nekünk elmondani. Kérjük vissza Jimmy Swaggartot! És lón, alig két hónap múlva újra képernyőre került, és aztán évekig hirdette az ígét, hogy a szex ördögtől való, nem szabad élvezni, csak gyerekcsinálásra jó. Újra megtalálta a maga részét. Na most ebben az a lényeg, hogy azok a szerencsétlen emberek, akiket megfosztottak az ideológiai támaszuktól, bizonytalanságban voltak, és jobbnak látták, ha önámítással kimagyarazzák Jimmyt, és visszakövetelik. Egyébként, hogy aktualizáljak, az ATV Híradóban megkérdezték a dunavecsei embereket Bese atyáról.¹ Egy úriember elmondta, hogy hisz benne, ismeri, rendes ember, de becsapták, törbe csalták, a média összeesküdött ellene. Jimmy Swaggart kicsiben.

F. Szabó De azért olyan is volt, hogy másvalaki elmondta a településen, milyen szörnyű, hogy ezzel került be a falu a hírekbe, és borzasztónak találja az egész sztorit.

Pók Attila Meglehet, hogy a hitelesség erényalapú. Azért tartunk valakit hitelesnek, mert tudjuk róla, hogy erényes, aztán kiderül, hogy mégsem, nincsenek érdemei, nem ért el nagyon sokat, nem tud felmutatni nagy intézményeket vagy nagy műveket, de mégis bölcs ember. Az

¹ Bese Gergő katolikus pap a meleg ellen prédikált, miközben ő maga melegorgiákra járt; a botrányt a Válasz Online robbantotta ki – a szerk.

is előfordulhat, hogy azért tartunk valakit hitelesnek, mert képes volt valamit felépíteni. Na most elkezdtem gondolkodni azon, hogy melyik magyar kormány vagy kormányfő volt a történelemben a leghitelesebb. Talán a Batthyány-kormány 1848-ban, mert volt egy kritikus pillanat, amikor úgy tűnt, hogy tényleg lehet valami újat kezdeni, meg lehet oldani problémákat, és ez nagyon hitelesnek tűnt. Ez persze átmeneti pillanat volt, de érdemes azon gondolkodni, hogy milyen vezető személyiségek és intézmények tekinthetők a történelemben hitelesnek erény, érdem vagy a teljesítményük alapján.

Herskovits Kuncze Gábor is említette a Trump-vitát, ami a populizmusnak, a propaganda erejének és a mindent elhiszünk a kedvenc politikusunknak tipikus példája volt. Trump tényszerűen mondott hazugságokat, amit a moderátor jelzett is, de aztán látjuk a közvélemény-kutatásokban, hogy ezek nem rendítik meg különösebben a kemény magot, azokat, akik feltétlen hívei. Ugyanezt látjuk itthon is, számos példa van arra, hogy a propaganda mi mindent el tud hitetni. Fölmerül a kérdés, hogy ez világszerte észlelt jelenség. A politika az érzelmekre hat, és nem az észérvekkel operál. De azért régen is tudtak a diktátorok nagyon kemény propagandát nyomni. Pók Attilát, a történészt kérdezem, mennyire más ez, mint korábban.

Pók Ez klasszikus alapmotívuma a történelemnek. Akár a vallásháborúkra, akár az osztályalapú vagy etnikai mozgalmakra gondolunk, az igazi mozgósító erő mindig érzel-

mekkel állt összefüggésben. Ha egy politikus eredményt akart elérni, legyen az Mátyás király vagy Mária Terézia, nem az adott problémának a teljes komplexitását kellett megmutatnia, hanem el kellett mondanivaló, hogy van egy nagy probléma, és ennek megoldásához kell a támogatás. Mária Terézia kezdő császárnő volt, mégis mekkora támogatást kapott azoktól a magyar rendektől, akik általában tiltakoztak a Habsburgok intézkedései ellen. A módszer régi. Akkor működik jól, ha világosan megjelöli, hogy ki a jó és ki a rossz, és ez a kedvenc témához, a bűnbakkereséshez vezet. Ha csupán a pozitív cél érdekében zajlik a mozgósítás, legyen az egy középkori vallásháború vagy újkori nemzeti konfliktus, az önmagában kevés. Meg kell határozni, hogy a velünk élő kisebbség, a szomszéd vagy bárki: ki a mi pozitív terveinket megakadályozni képes erő. Ez egyáltalán nem új. Ott lehet talán picit árnyalni a dolgot, hogy milyen állami intézmények milyen korban voltak hitelesek vagy kevésbé hitelesek. Függetlenül attól, hogy mennyire manipuláltak a politikusok, volt-e, van-e az állami intézményeknek stabilitásuk. A 19. század utolsó harmadában, a dualista Habsburg Monarchiában elkezdtek jól működni az állam különböző szintű intézményei. És ha egy intézmény fenntartja a stabilitást, akkor bármilyen célból próbálnak visszaélni a politikusok a populista befolyással, valamilyen, a hiteles intézmények által biztosított stabilitás mégis jellemző marad. S amikor a háború következtében megrendültek az intézmények, elkövetkezett az összeomlás.

F. Szabó Az is fontos, hogy kik szavazhattak. Addig, amíg csak az arisztokrácia tudott szavazni, könnyebb volt basáskodni, mert megnézték, kinek mennyi marhája, birkája van, hány hektár földje, ez döntött. Amikor általános lett a választójog, a szénbányászokat, a függönyvarrókat már nem lehetett ugyanazzal az érvkészlettel meggyőzni, hiszen egészen más érdekeik voltak. Egyszerűbb volt azt mondani, hogy ha agyonütjük a katolikust, a zsidót, tők mindegy, kit, jó lesz neked, csak ennyit kell csinálni.

Pók Vitatkoznék. A nagy változások, a nagy mozgalmak nem feltétlenül a választásokhoz és a választójoghoz kapcsolódnak. Egy jó jelszóval szélesebb tömegeket lehet mozgósítani. Többen foglalkoztak azzal, hogy 1848 és 1900 között a magyar társadalomban milyen célokra, hogyan lehetett tömegeket mozgósítani, legyen az a tiszaezslári per vagy a nemzetiségi mozgalmak. Nem feltétlenül a választásra jogosultak azok, akik a dinamikáját adják ezeknek a mozgalmaknak, hanem egy jól kitapinthatóan megtalált társadalmi csoport. Az agrármozgalmak a választójogtól függetlenül tudták befolyásolni a 20. század elején a politikai életet agitátorként működő vezető személyiségeikkel.

Síklaki Mitől van az, hogy a tekintély és a hitelesség bizonyos típusú társadalmakban természetesen megvan, másokban viszont hiányzik? Konkrétan arra gondolok, hogy az alkotmányos monarchiával működő országokban, Nagy-Britanniában, Norvégiában, Dániában, Hollandiában vagy Svédországban

kialakul a furcsa egyensúly a tekintély és a végrehajtó politika között, és nincsenek populistá mozgalmak. Ott volt persze nemrég a Brexit, lehet, hogy inog a stabilitás...

Pók Nem feltétlenül a királyok vagy a királynők személyiségében, hanem magában az intézményben hisznek az emberek. Az adott intézményen belül lehet az egyik uralkodónak nagyobb elfogadottsága, esetleg hitelessége, a másoknak kevésbé...

Síklaki Jó, hát azért a Györgynek le kellett mondania, elvette azt az amerikai nőt, de kiheverték.

Pók Nem arról volt szó, hogy az intézményt akarják megváltoztatni, hanem épp az intézmény stabilitását akarják az ő lemondásával megerősíteni.

Kuncze Nekem azért eszembe jut egy régi eseménysorozat. Számomra hiteles politikus volt Bokros Lajos, aki láthatóan értett ahhoz, amit csinál, érthetően tudott róla beszélni. Tényleg nagy bajban volt az ország gazdasága.

Síklaki Fel is vállalta, kiment beszélgetni a tüntető egyetemistákhöz.

Kuncze És jött azzal, hogy Adidas cipő van rajtad, de nem akarsz 300 forint tandíjat fizetni. Ez nem volt olyan nagy ötlet, de hiteles volt. És tényleg nagy baj volt, tehát az érzelmekre valamilyen módon hatni kellett. És akkor jött a másik oldal, amelyik egy év alatt elorozta a hitelességet azzal, hogy nem is kellett volna ezek az intézke-

dések. Emberek, szajkózták, azért olyan rossz nektek, mert ez a hülye ezt csinálta. Ha mi lettünk volna, mindez nem lenne. Ezek voltak a Fidesz politikusai, akik előzőleg sehol nem bizonyítottak, de hittek nekik az emberek, így aztán ők lettek a hitelesek. Nyilván más is kellett hozzá, de végül Bokros kerítésének a kulcsát kenték be szarral, és igaz, hogy aztán az akkori kormányzó politika egésze kozmált oda, benne Bokros Lajossal, de egy olyan társaság vette át a hitelesség szerepét, aki ugyan hiteles tudott lenni az emberek szemében, de egyébként ezt még soha semmivel nem alapozta meg.

Pók Az is fontos eleme a hitelességnek, hogy a múltból melyik politikus kire hivatkozik. Az első rendszer-váltás utáni kampányban gyakori volt, hogy Kossuthra, Széchenyre, Deákra, az ilyen vagy olyan hagyományokra hivatkoztak a pártok. Ez lassan kikopott. A programok sokkal inkább jelencentrikusak, mint történelemcentrikusak lettek. De a múlt egyes eseményeinek is lehet szelídített hitelessége, ha a politikus saját magát egy korábbi folyamat folytatásaként adja elő, ez olykor az emelheti a hitelességét.

Síklaki Csak hát a politikusoknak óriási nagy kockázatuk van, és óriási dilemmával néznek szembe. Ez kicsiben is így van az emberi döntésekben, de hát, mondjuk, ilyen Bokros szintűvel végképp, hogy tudniillik, ha belevág egy kockázatos dologba, és sikerrel megoldja, szinte egészen biztos, hogy utólag mindenki úgy fogja venni, hát mi a francnak kellett ez a sok áldozat, nem is volt

ittén semmi probléma. Ez egy nagyon tipikus emberi reakció és óriási kockázat egy politikus számára. Belevágjak vagy ne vágjak? Belevágok, sikerül? El fogják-e hinni, hogy megérte áldozatokat hozni?

Pók Nem akarom túlbeszélni, de említenék egy nagyon kemény példát a döntésekről és arról, hogy a hiteles személy hozhat-e döntést. 1942. május 27-én Prágában volt egy merénylet, amit Heydrich náci helytartó ellen követtek el, és a döntést, hogy ezt a merényletet el kell követni, Benešék Londonban hozták meg. A helyi ellenállás tiltakozott ellene, mert tisztában volt vele, hogy borzasztó megtorlás lesz a következménye. Ennek ellenére Londonból küldtek oda két merénylőt, akik megszervezték a merényletet, és sikeresen megölték Heydrichet. A megtorlás sok ezer ember halálát okozta ez, viszont Beneš hitelességét, igaz, hogy csak egy rövid időre, 1945 után ez alapozta meg. Tehát nagyon nehéz mérlegelni az ilyen kényes helyzetekben. Beneš úgy gondolta, hogy megéri, bár a londoni kényelmes háttérből ez könnyű volt, de mégiscsak úgy gondolta, hogy ha Csehszlovákiát a háború után – mert megpróbált hosszú távon előre gondolkodni – újjá kell építeni, akkor oda hiteles emberek kellene, akik megmutatták, hogy a legnehezebb háborús időkben is fel tudnak lépni a bevonuló hatalom ellen.

Herskovits *Haladnék tovább a populista politikus vonalon. Válság idején a valóság és a propaganda kezd teljesen elszakadni egymástól. A legjobb példa erre, ha aktuálpolitikai*

példát említünk. Amíg rekordmagas volt az infláció, addig természetesen a háború tehetett róla. Most, hogy egy kicsit lejjebb ment, azt kommunikálja a kormány, hogy ezek a mi gazdaságpolitikai intézkedéseink, és hirtelen nincs is háború. Itt jön a szokásos kérdés, aminek mindig föl kell merülnie ilyenkor: mikor jön el az a pont, amikor hiszünk ugyan a politikusnak, rendben van, dübörög a gazdaság, de én meg nem tudok már kenyeret se venni. Mikor jön szembe a valóság, mikor tud ez a propaganda összeomlani úgy, hogy az érzelmekre már nem hat?

F. Szabó Majd jön a következő politikus, akinek elhiszed, hogy ő csodát fog tenni. Arra szépen leszavazol, és akkor majd négy év múlva kiderült, hogy mégse sikerült.

74

Kuncze Meg kell az elégedetlenséget szervezni, és kell egy hiteles ember, aki az ügyek élére áll. Talán azért, mert még soha nem látták, és ettől hitelessé válik. Van az a személyzeti politika, hogy akit ismerek, nem alkalmas semmire, akit nem ismerek, alkalmas lehet mindenre. Akik eddig mozgósító erővel bírtak volna, azok ebben megváltozott politikai helyzetben elveszítették a potenciáljukat, és most az a kérdés, hogy az új erőnek milyen lesz a kibontakozása.

Síklaki Ebben is benne van az önámítás, mert ha gyűlik-gyűlik valami, már készülünk rá lélekben, hogy jöjjön már valaki, és ha egyszer valaki fölbukkan, aki esetleg sanszos lehet, akkor beindul az önámító gépezet, hogy na, akkor ő fog bennünket kivezetni a sivatagból.

Pók Nagyon nehéz általános többszámú első személyben beszélni, mert nagyon sok apró, egyre több kisebb csoportra oszlik a társadalom, és mivel a társadalomnak nagyon rossz a tapasztalata a gyors változásokkal kapcsolatban, egyre inkább tart attól, hogy csatlakozzon valamilyen nagy mozgalomhoz. Nagyon nehéz egy történésznek meghatározni a fordulópontokat. Mikor voltak olyan pontok, amikor a nép már nem fogadta el a fennálló hatalmat? Ilyen lehetett az I. világháború vége. Amikor békésebb a helyzet, és nem mindenki érzi mindennap, hogy a háborúnak vagy a nagy válságnak közvetlen hatása van rá, akkor százszor meggondolja, hogy a változásra szavazzon vagy a stabilitásra.

Herskovits Jó, akkor beszéljünk arról, hogy miért hiszünk az új embernek? Ki az, akinek hiszünk, miért pont neki? És hogyha, mondjuk, névén nevezzük Magyar Pétert, akkor miért hiszik el neki nagyjából ugyanazokat, amit egyébként korábban mások is elmondtak. Mi az, amiben ő mást tud nyújtani? Nyilvánvalón ő is érzelmekre hat, de hogyan?

F. Szabó Egyrészt én semmilyen politikusnak nem hiszek, ezt szeretném leszögezni, Magyar Péternek sem. De más példával próbálok a dolgot megvilágítani. A kanadai hegedűművész, Joshua Bell kiállt a washingtoni metróaluljáróban játszani. Talán egy óvodás dobott neki valami aprót, és senki nem törődött vele. Pedig ugyanazt a darabot játszotta, s nyilván ugyanolyan jól, mint előzőleg a hangversenyteremben, akkor lebontották miatta az egész kócerájt. Ezzel csak azt aka-

rom mondani, hogy a dolgot, függetlenül attól, hogy az jó vagy nem jó, meghatározott helyen és meghatározott időben célszerű átadni vagy elmondani, mert akkor talál értő fülekre. Mindezt egy hegedűverseny esetében könnyű belőni, hogy hol érdemes játszani, főleg, ha pénzt is akarunk belőle összeszedni. Hogy egy politikus mikor és hol tud igazán hatékony és sikeres lenni, nem biztos, hogy előre meghatározható.

Síklaki A Joshua Bell-sztori ezer sebből vérzik, főleg az értelmezése. Gondoljunk bele, egy aluljáróban megyek reggel dolgozni, ki a fene figyel oda. Teljesen mindegy, hogy Yehudi Menuhinnek vagy Joshua Bellnek hívják... Nem arról van szó, hogy ezek a bunkók nem figyelnek, ezek meg sznobok...

F. Szabó Jó, de amikor amikor a Facebookon jön 80 ezer videó meg mindenféle, akkor ki nézi meg Hadházi Ákos 73. videóját arról, hogy éppen ki lopott el újabb százmillió forintot?

Síklaki Ez nagy igazság.

Pók Ha szabad megnyilvánulni újra történelmi példával, megtenném. Vannak olyan kritikus pillanatok, amikor valaki nagy befolyásra tehet szert. Gondoljunk Károlyi Mihály helyzetére. Néhány hónapról volt csak szó 1918 októberében. Nem mintha ő annyira tülekedett volna a hatalomért, de kialakult az a sajátos vákuumhelyzet, amelyet ő töltött be, és volt két-három hónap, amikor tényleg azt lehetett hinni, főleg Budapesten, hogy most akkor itt lehetséges az átalakulás, létrejö-

het az új rendszer, ami új irányokba fogja tolni Magyarországot. Ez nagyon rövid ideig tartott, hiszen csak körül kellett nézni, hogy mi zajlik a világban, mi zajlik a környező országokban, de egy ideig Károlyi fontos embernek és sokak által támogatott embernek számított. A francia forradalomban különböző személyiségek tűnnek fel és tűnnek el gyors egymásutánban. Vannak ilyen vákuumpillanatok, amelyeket a személyiségek be tudnak tölteni. Azt hiszem, hogy Magyar Péter is egy sajátos vákuumhelyzetbe lépett be, amikor a hatalom Novák Katalin kegyelmi ügye kapcsán hirtelen nem tudott mit kezdeni egy problémával. Ha nincs az a helyzet, Magyar valószínűleg nem tudja ilyen rövid idő alatt felépíteni magát. Ha nincs a háborús helyzet, Károlyi Mihály sosem tudta volna felépíteni magát azzá, amivé rövid ideig lett.

Síklaki Ne felejtjük el az internethatást. Magyar Pétert nagyon intenzíven és nagyon profi módon „kapta fel” az internet. Fontos volt a várakozás. Ha egyszer csak fölbukkan, azzal várjuk, hogy hihessünk neki, mert már annyira szeretnénk hinni, és akkor elkezdünk hinni, és meggyőzzük magunkat, attól, hogy ilyen ficsúr kinézésű, még lehet nagyon rendes ember. Bárki, akinek ellenérzése van, gyakorlatilag mindent kimagyaráz. Egyébként ne menjünk olyan messzire. Orbán Viktor egykor, aki az SZDSZ-nél is liberálisabb volt, járt már ebben a cipőben. Csak aztán megcsinálta a maga jobboldali fordulatát.

Kuncze Orbán Viktor bizonyos megfontolásokból addig liberális volt,

és aztán, amikor úgy látta, hogy azon a pályán, ahol ő van, nem terem neki babér, átment egy másik pályára, és attól kezdve már nem volt liberális. Később klerikális is lett, pedig ahhoz aztán végképp semmi köze nem volt, és most sincs egyébként. Szerintem nem valószínű, hogy Magyar Péter túl régóta készülhetett erre a szerepre. A helyzet maga érett meg, és ezt őszintén szólva én is csak utólag látom így. A kampány utolsó heteiben vettem észre, hogy volt a szavazók között egy aktív és a Fideszt mindenképpen elutasító réteg. Volt a Fideszt mindenképpen elfogadó réteg, meg voltak azok, akik általában nem mennek el szavazni. Na az aktívak elutasították a Fideszt, és mindenképpen véleményt akartak nyilvánítani, és az ellenzéki pártokban kerestek maguknak megfelelő partnert, így aztán a DK megnőtt 15-20 százalékra, a Momentum 5-10 százalékos környékén tanyázott, még az MSZP is elérte néha az 5 százalékosot. De ők ezt tulajdonképpen nem jókedvükben, tehát nem teljes meggyőződésből tették, hanem kerestek valakit, aki esetleg győzelemre tudja vinni a politikai elképzeléseiket. Ebben a helyzetben robbant be Magyar Péter, aki azt mondta az első interjúban, hogy semmilyen különösebb politikai szerepre nem készül. Aztán mintha menet közben vette volna észre, hogy hoppá, itt a lehetőség, és mintha menet közben vette volna észre a szavazóközönség is, hogy itt úgy tűnik, nyílik egy új lehetőség. Ennek az lett a következménye, hogy az ellenzéki térfél lényegében összeomlott, Magyar pedig feljött. Még nem tudjuk, hogy mit képvisel, merre megy, mit fog csinálni ezzel az egésszel, de egyelőre a Fidesz még csak most kezdi

megkarcolni. A másik oldalt, azt viszont eléggé sikerült legyalulnia. A Medián friss adatai szerint a Tisza Párt erősödik. Ez a pillanatnyi helyzet, a Tisza beérett végül, és még mindig érik. Nem tudjuk, hogy lehullik-e, mielőtt végképp megérne.

Siklaci Magyar szerintem is rácuppant a lehetőségre, és menet közben jött meg az étvágya. De azért végigcsinált egy nagyon intenzív országjárást. Az rengeteget javított az elfogadottságán.

Herskovits *Akkor most ha itt összefoglaljuk, ami elhangzott, elmondhatjuk, hogy tulajdonképpen a modern politikus – látjuk Trump esetében – inkább már showman vagy influenzszer kezd lenni, sokkal inkább, mint a klasszikus értelemben vett politikus. Fölépíti magát, menedzseli magát, jó a PR-ja. Most az a kérdés, hogy ez mennyire állandósul. Mennyire képzelhető el az, hogy egy Trump vagy Orbán utáni érában egyszer csak megjelenik egy jól fészült szakpolitikus, aki klasszikus politikai és szakmai érvekkel próbál érvényesülni, odafigyelnek rá és hisznek neki. Vagy ez ma már nem működik?*

Kuncze Hallottuk a kötcsei beszédében, hogy szakpolitikusokra már nincs szükség. Politikus influenzaszerekre van szükség. Mondjuk olykor elkeserít, hogy nem kell a személyiség, bárkit föl lehet influenzszerként építeni. És akkor ő lesz a hiteles? Szóval valami csak kell mögé, nem?

F. Szabó Bárkit azért nem, kell hozzá egy olyan alkat is. Csak olyat

lehet csinálni egy emberrel egy ilyen átalakítás során, amit elvisel a személyisége.

Síklaki Ha Márki-Zay Pétert megnézzük, ő sem volt rossz nyersanyag ahhoz, hogy rendesen fölépítsék. Mégis másképp alakultak a dolgok.

Kuncze Mert elkövetett egy óriási hibát, miközben belőle is lehetett volna hiteles politikus. Amikor megválasztották az előválasztáson, azt mondta, legyőztük az ellenzéket. Na most azok a szavazók, akik rá szavaztak, azok voltak az ellenzéki szavazók, és ebben a pillanatban máris megrogyott alatta a szék. Aztán utána jött persze az, hogy ki kivel hogy nem fog össze, meg hogy hol tartunk be egymásnak. Látjuk, mi lett a vége.

F. Szabó Szerintem azt rontotta el, hogy belement az egyezkedős kamarillapolitikába, amiben ő nagyon rossz, hiszen semmilyen tapasztalata nem volt, és egyébként sem tűnik olyannak, mintha ebben jó lenne. Mégis nekiállt, bizonyára azt gondolta, hogy azok, akik húsz-harminc éve ezt csinálják, nem jobbak ebben.

Kuncze Belülről azért nem így volt. Szóval most ne bántsuk őt, mert mindegy, elszállt, de az kétségtelen, hogy ilyen emberekre szükség van, anélkül nem megy. Ezzel nem rendelkezett az ellenzék ebben a kampányban, és ezt hitték vagy gondolják Magyar Péterről. Most megvan a személyiség, kezd nőni az elégedetlenség, és az a kérdés, hogy ez a személyiség hiteles tud-e lenni, mert akkor el fogják fogadni.

Síklaki Mindenesetre Gyurcsányék sokat tettek azért, hogy hiteles legyen, mert hogyha nem mennek neki ugyanúgy, mint a Fidesz, sokkal nehezebb dolga lett volna azt a hitelességet kivívni, ami jelenleg van.

Kuncze Szerintem mindketten hibáztak. Magyar Péter felbukkanásakor mondhatták volna Gyurcsányék, hogy na végre, igenis, szükség van egy virtigli keresztény konzervatív pártra Magyarországon, mert ami jelenleg van, nem az, örülünk neki, hogy megérkezett. Na de ehelyett Magyar is azt mondta, hogy aki eddig itt volt, tűnjön el. És jó szokás szerint elkezdtek egymásnak üzengetni. Abból még soha nem jött ki semmi jó.

Pók Nem lehet akárkit felépíteni. Gondoljunk például Adenauer szerepére Németországban. Egyszerre gyökerezett a két háború közötti és a háború utáni Németországban, voltak hagyományos kölni kapcsolatai, volt a személyiségének integritása. Nem könnyű olyan politikust találni, akinek a hitelessége és a tekintélye több forrásból táplálkozik. Magyar Péter mögött egyelőre kevés a forrás. Mondtam, hogy van az erény meg az érdemalapú hitelesség. Az ő hitelessége a teljesítményéből, ennek a fél évnek a teljesítményéből fakad.

P. Szűcs Szabad nekem is szólni? A megtalálás: lutri. Ha már történelemről van szó, és ha jól emlékszem, Suetoniusnál, *A caesarok élete* című művében, amelyet később meg is regényesítettek, Claudius császár esete igen tanulságos. Mielőtt hatalomra került, egy félhülye lúzer volt.

De – láss csodát – hatalomra kerülve egy másik szituációban talán jobbat és többet tett, mint a nagy Augustus. Talán Truman elnökkel is valami hasonló történt, mert ellenszenves alak volt ugyan, ráadásul a karizma teljes hiányával, de mégse lehet azt mondani, hogy deficités lett volna elnökségének végső eredménye. Valamit a helyzetről is mondanék. Ez a bizonyos történelmi pillanat, ami most bekövetkezett, hasonlít ahhoz, mint amikor az egyik fél bridzsezik, a másik – amelyik most lép a politikai térfélre – kanasztázik. Ennek az inkongruenciának előbb-utóbb véget kell vetni.

Herskovits *Tovább feszegetném a szakpolitikus kontra showman-influenszer témát, de most megint nevesíték, volt már róla szó a mai este folyamán. Hadházy Ákos évek óta utánajár a korrupciós ügyeknek, rakkol, keccsöl, hogy népszerű kifejezéssel éljek, és akkor ezzel szemben megjelenik Magyar Péter, aki – nem mondom, hogy feleannyi munkával – országot járt. Érdekes módon mégis sokkal több embert tudott megszólítani, mint a másik, aki viszont évek óta csendesen dolgozik ezen. Mi a különbség kettőjük között?*

Pók Más a személyiség és más a helyzet. Hadházy szisztematikus építőmunkát végez. Egyes alkalmakkor kilép a széles nyilvánosság elé, de nem tudja úgy mozgósítani az embereket, mint Magyar Péter.

Kuncze Magyar valóban hatékonyabb, de egyelőre a szakértői bázist nem látjuk a háta mögött. Azt írja, hogy 45 munkacsoport dolgozik azon, hogy a különböző területeken

mit kéne csinálni, és egyetlenegy embert sem látott még senki. Sőt, én nem ismerek olyat, aki ismerne olyat, aki...

F. Szabó Tegyük hozzá, hogy a sajtó baromira nem kíváncsi arra, hogy Magyar Péter csapata milyen szakpolitikát folytat. A mellette álló egészségügyes fickót kicsit futtatják, mert az izgi, de senki meg nem kérdezi, hogy kedves Péter, mit tetszik gondolni az oktatáspolitikáról. Az avokádós latte sokkal izgalmasabb kérdés.

Kuncze Hadházy kiáll, és azt mondja, na, látják, itt ezt a gyönyörű üvegfelületekkel burkolt épületet mögöttem, ez valójában európai uniós pénzekből épült óvoda. Ilyenkor én legalább három percig fel vagyok háborodva, de aztán jön a következő hír, és elintézem azzal, hogy ezek lopnak. Magyar Péter viszont az egészségügy egészéről tudja elhitetni az emberekkel azt, amit egyébként minden ellenzéki párt a sajtótájékoztatókon már elmondott. Mindenki járt kórházban, illetve van rokona, aki beteg volt, vagy ott dolgozik, tehát mindnyájan tudjuk, hogy milyen a kórházi helyzet. Magyar az egészet képes valahogy együtt közölni, miközben ugye nincs semmilyen javaslata arról, hogy mit kellene csinálni, még talán korai is, meg azért túl sommás a dolog, amit be akar mutatni, mert attól, hogy valahol penészes a fal, még nem biztos, hogy minden kórház minden helyisége penészes. Jött aztán a vonatkérdés, aztán az iskola. A nejem már aggódik, hogy jól főz-e, mert ha jön Magyar Péter, és megmondja a tutit, abból még baj lehet. Érdekes,

Hadházy nem tudta elérni, hogy amit mond, észben tartsuk, hamar elfelejtjük. Szerdán már nem tudom, hogy hétfőn mit loptak el, mert már kedden is loptak. De Magyar Péter más. Órá a jelek szerint gerjednek az emberek.

Síklaki Meg hát nagyon könnyen, kézzelfoghatóan viszi a témáit. A szociálpszichológia egyik alaptétele, hogy ami szem előtt van, az sokkal nagyobb hatású, mint ami nincs. Hadházy itt-ott megjelenik folyamatosan, 444-en, 24.hu-n, akárhol, de nincs így belenyomva az embereknek az arcába. Magyar Péternek sikerült ezt a küszöböt átlépnie. Nyilván nem foglalkozik vele az állami média egyáltalán. Időnként van egy kis kekeckedés az ATV-vel, mégis sikerül neki a kérdéseket megragadhatóvá tenni, és ez Hadházynak nem megy. Nem is baj, neki nem az a dolga.

F. Szabó Egy dologgal ment, a lombkoronasétánnyal, mert az akkora baromság.

Síklaki Az mém lett.

Herskovits *Várjuk a hozzászólásokat.*

Kardos Julianna Szerintem az a lényeg, attól hiteles valaki, hogy képes-e megmutatni, felmutatni, bizonyítani, hogy ő független. Nem tudom, hogy Magyar Péterről ezt el tudjuk-e hinni, vagy sem. Láthatóan rengetegen elhiszik, hogy képes volt elszakadni a Fidesztől. De én nem Magyar Péterről szeretnék beszélni, hanem arról, hogy a mai társadalom nem díjazza a függetlenséget,

és ez így van világszerte. Miért van az, hogy az a nagy hír, hogy Taylor Swift Kamala Harris mellett teszi le a voksát? Azért, mert nem tudom, hány millió szavazót visz Harris oldalára? Azt senki nem vitatja, hogy ki a hitelesebb, Kamala Harris vagy Trump, ez számomra nem kérdés...

Vásárhelyi Mária Számomra az volt tanulságos, hogy az influenzaszertünetetésre a gyerekbántalmazásokkal és a nevelőotthonokban kialakult állapotokkal kapcsolatban optimista becslések szerint 150 ezer ember ment ki a Hősök terere tiltakozni. És akkor mi nagyon elégedettek voltunk, hogy lám-lám, azért vannak olyan kérdések, amelyek a magyar társadalmat meg tudják mozgatni. Ilyen például a gyermekbántalmazás, arra például nagyon érzékeny a magyar társadalom. Az azóta eltelt időben legalább öt hasonló gyermekotthonban történt gyermekbántalmazásra derült fény, ezenkívül kiderült, hogy a kormány nem akarja kifizetni azt a szerződésben foglalt összeget, ami azért illeti meg őket, mert ezt a szerződést megszegte a kormány. Számomra az elmúlt időszak az influenzaszertünetés óta azt bizonyítja, hogy a magyar társadalom egyáltalán nem érzékeny a gyerekbántalmazások problémájára, és ha ezt a tüntetést nem az influenzaszerek szervezték volna, akkor esetleg 1500 ember ment volna el. Tehát hogy ki a hiteles, vagy ki tudja megmozgatni a társadalmat, abban a médiának is szerepe van. Magyar Péter számára szerencsésen alakult a történet, elképesztő médiahype alakult ki attól a pillanattól kezdve, hogy a *Partizánban* megszólalt. Elmondott egy szen-

zációt, mert az mégiscsak az volt, amikor elmesélte, hogy működik a Fidesz. Ha most valaki elemezné a teljes ellenzéki médiát, és természetesen elsősorban az online médiát, nyilvánvalóan megtalálná az okát annak, hogyan tudott Magyar Péter ekkora sztár lenni. Ebben az ellenzéki médiának óriási szerepe volt.

Eörsi Mátyás Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy az a hiteles, akit mi hitelesnek tartunk. De a probléma éppen abban van, hogy vannak mások is. Még az is lehet, hogy Trump megnyeri a választást, mert az amerikai választók relatív többsége számára ő lesz a hitelesebb jelölt. Friss hír, hogy Orbán Viktor azt mondta, mi viszont nem szaladgálunk Moszkvába. Nem hittem a fülemnek, amikor ezt meghallottam. Meggyőződésem, hogy ezt azért mondta be, mert vannak, akik ezt hitelesnek találják, és el fogják neki hinni. Hadházyról még valamit. Tök jó, amit csinál, de ő nem politikus. A politikus közösséget szervez a politikai cél elérése érdekében. Amit Hadházy csinál, jó csinálja, de ettől ő még egy magányos farkas. Kifut az erdőbe, elkap egy nyulat, néha egy nagyobb állatot, de sosem fog területet kontrollálni, mert ez csapatmunka. Amit csinál, jól csinálja. Hanem a hitelesség ügyéhez. Előre szinte soha nem tudjuk megmondani, hogy ki lesz és mitől hiteles, illetve hogy mitől csuklik egyszer csak össze a hitelesség. Emlékszem rá, amikor Kuncze Gábor pártelnök lett, sokan mondták, azt szeretik a magyarok, hogy olyan helyes bajsza van. És lehet, hogy ez is belejártzott. A külsőségek és a többnyire a magasröptű diszkusszióban figyelemre nem vett

elemek komoly szerepet játszhatnak. A rendszerváltás előtt külker jogász voltam, sokat tárgyaltam. Volt olyan vevő, akit soha semmiről nem tudtam meggyőzni. Egy kollégám odajött, elmondta ugyanazt, és meggyőzte őket. Megkérdeztem: hogy csinálod? Azt mondta, nem tehetek róla, hogy ilyen becsületes arcom van. És teljesen igaza volt. Szóval annyi finomság és részlet dönt, nem lehet tudni, hogy mi történik a háttérben. Utólag az esetek többségében tudjuk magyarázni, hogy mi hogyan van, de szerintem örök titok marad, mint az, hogy mitől tetszik meg egy nő vagy egy nőnek egy férfi. Tehát ezeket előre borzasztó nehéz megmondani. Utólag érdekeseket lehet beszélni erről, ahogy egyszer csak megszólal egy idősebb úr telefonja, lassan már lehetnék én is, és akkor valaki azt mondja a vonal túlsó végén, hogy az unokámat elkapták, és ha most nem fizetek egymilliót, akkor nagy bajba kerülök. És vannak, akik elhiszik, mert hitelesen adják elő.

Siklaci Hadd köszönjem meg ezt a „nem rohángálok most már” példát. Ennél frappánsabban semmi nem igazolja azt, hogy aki elszakad, ilyen abszurd dolgot is elhisz. És azért mondta Orbán bátran a nyilvánosság előtt ezt az abszurditást, mert pontosan tudja, hogy az a nagyjából kétfélmillió ember ezt is el fogja neki hinni, és meg fogja magának magyarázni, hogy miért van igaza.

F. Szabó Az, hogy én nem hiszek a politikusoknak, nem azt jelenti, hogy minden politikusról azt gondolom, hogy kamuzik, hanem azt, hogy a munkámat nem befolyásolja

az, hogyha egy politikussal beszélek, nem hiszek jobban egy politikusnak, mint valaki másnak. A másik a médiahype és Magyar Péter. Ez a kettő erősítette egymást. A *Magyar Narancsnál* dolgozom, és azok a lapszámok, amelyeknek a címlapján Magyar Péter van, szignifikánsan nagyobb példányszámban kelnek el, mint azok a lapszámok, mint amin bárki más van. Tehát az emberek akarnak magyarpéteres cuccokat olvasni, és akkor a sajtó ki fogja ezt használni. Amikor az emberek orbánviktoros tartalmakat akartak olvasni, akkor minden egyes nyomorult kormányinfót meg parlamenti felszólalást meg Kossuth rádiós interjút percről percéztett mindenki, így adtak jelentőséget a baromságnak meg a semminek. Ez az egyik. A másik, hogy nem tudom, mennyire lehet itt a média szerepét túlhangsúlyozni, ugyanis ha megnézzük a magyar lakosság médiafogyasztási szokásait, akkor az jön ki, hogy a felnőtt lakosság kevesebb mint tíz százaléka olvas rendszeresen híreket. A rendszeres hírolvasás azt jelenti, hogy nagy hírportálokat legalább heti háromszor, tehát aki folyamatosan követi, az kevesebb mint nyolcszáz ezer ember, és minél fiatalabb a korosztály, annál kisebb ez az arány. Tehát Magyar Péter törzsszavazóit, akik negyven év alattiak, valószínűleg nem a média győzte meg, mert egész egyszerűen nem olvasnak anynyi hírt. Hozzájárult biztosan, de szerintem a Facebook-költéseivel sokkal nagyobb sikereket ért el.

Csepeli György Nemrég a kezembe került Széchenyi István *Hitel* című műve, az a tanulása, ami szorosan összefügg a témával, a dolog lényege

a hit, ami nem teljesen racionális, sőt, mondhatnám, irracionális, de tennék egy megkülönböztetést a hitelesség szempontjából. Van az a fajta, amit István említ, különfajta konstrukciók versenyeznek egymással, még talán empirikus tényeket is kombinálni lehet, amit aztán a tudat átalakít és racionalizál magának, ez a leggyakoribb. De van egy másik típusú, és talán Széchenyi erre is utalt, amit kihangsúlyoznék, ez a karizma, ami teljesen független a tényszerűségtől. A karizma valami olyan mély, tulajdonképpen a közösség homályából előjövő rituális hit, amit hogyha valaki képes fölkelteni, akkor azt hiszem, tők mindegy utána, hogy egyszer ezt mondja, egyszer azt mondja, egyszer amazt mondja, mert megrendíthetetlen a hit, amit fel tudott ébreszteni a közösségében. A kérdés csak az, hogy mekkora a közössége, és minél nagyobb a közössége, annál nagyobb a karizma. Egy egyházi személyiség, mondjuk, a pápa esetében a karizma megrendíthetetlen. A szekularizált környezetben a karizma jóval nehezebben jön létre. De ha egyszer létrejön, akkor hegyeket tud dönteni.

Csillag István Nem lehet azon csodálkozni, hogy a celebek meg tudták szervezni a nagy tüntetést. Ha valamelyik párt vezetője karolta volna fel a gyermekvédelem ügyét, azt a közvélemény azonnal eltemette volna. Ámde azért volt itt egy másik csapda is. Úgy lehetett a gyermekvédelem ügyébe burkolva az Orbán-rendszerrel szembeni elégedetlenségnek hangot adni, hogy egyben nem kellett kiállni a különböző politikai pártok mellett. Csakhogy elmaradt a végén a katarzis, mert azt ellopta Orbán Viktor, aki idő előtt leléptette a

tündi-büdi államelnököt. Tehát ami-
be torkollhatott volna a celebtüntetés
követeléssorozata, az már nem léte-
zett. Betörök az ajtón, de közben ki-
nyitották. Magyar Péter voltaképpen
ezt a hiányt, a katarzist, a katarzis
hiányát ismerte föl. Persze hogy a mé-
dia fölkapta, de úgy kéne ezt minősí-
tenünk, hogy egymásra talált a vezér
nélküli sereg és a sereg nélküli vezér.
Egyik sem tudta a másikról, hogy ő
ki, mint ahogy bizonyos fokig ma sem
igazán tudjuk. Mi a problémánk? Az,
hogy tömegdemokráciákban élünk. A
demokrácia legnagyobb baja, hogy a
leghülyébb is ugyanazzal a szavazat-
tal rendelkezik, mint az akadémikus.
És néha egyetlenegy szavazat dönt,
akkor az dönt, mert hiszen a demok-
ráciának a többség a lényege.

Kuncze Pista beszélt a szava-
zókról, és erről eszembe jutott egy
rég történet. 2014-ben elindultam
egyéni választóközvetben, jártam
gyűlésekre, tíz percet beszéltem,
utána jött a kérdezz-felelek. Vol-
tak vagy kétszázan a teremben,
annyian fértek be, és jelentkezett
valaki. Azt kérdi, Kuncze úr, kik-
nek a szavazataira számít? Én meg
mondtam, hogy megelégszem az
értelmes emberek szavazataival.
Az első sorban ült egy öreg paraszt
bácsi, erre legyintett egyet, és azt
mondta: na baszd meg! És neki
lett igaza. Úgyhogy nem úgy van
az, hogy ugyanannyi értelmes meg
nem értelmes szavazó áll az ember
mögé. Ja, és a paraszt bácsi hiteles
volt.

páratlan oldal

www.es.hu

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

**Kattintson
a www.es.hu-ra!
SMS-sel is
előfizethet!**

PUBLICISZTIKA,
FEUILLETON,
PRÓZA, INTERJÚ,
VERS, VISSZHANG,
KÖNYVKRITIKA,
MŰBÍRÁLAT,
GALÉRIA